

SOCIALNE ZVRSTI

IZRAŽANJE:

Stik med govorcem in sogovornikom se ne vzpostavi, če ne uporabimo ustrezne socialne zvrsti.

- ustreznost:
v različnih okoliščinah uporabljamo različna jezikovna sredstva
- razumljivost
- pravilnost

JEZIK:

• **KNJIŽNI JEZIK:**

Je predpisan, pravila so zapisana v slovnici, SSKJ in pravopisu

- ZBORNI/KNJIŽNI:
Naučimo se ga v šoli, ga pišemo, govorimo le, če smo v naprej pripravljeni
- KNJIŽNO POGOVORNI:
Splošna različica, samo govorimo, v nepripravljenih pogovorih, upošteva norme (malo jih krši)

• **NEKNJIŽNI JEZIK:**

- PROSTORSKE ZVRSTI:
Uporabljajo se v nekem specif. Geografskem prostoru
Narečja - v zasebnih položajih, neuradna, domača situacija, 7 narečnih skupin, 50 narečij
Pokrajinsko pogovorni j. - na širšem pokrajinskem območju, v javnih situacijah (gorenjski)
- INTERESNE ZVRSTI:
Sleng - jezik iste generacije, hitre spremembe, samo govorimo, zasebno
Žargon - jezik istega poklica, dela, konjička, poenostavlja strokovne izraze
Argo - kodiran jezik, »papajščina«

BESEDILO

- **smiselno** = namen, tema
- **sovisno** = posamezni deli besedila so med seboj logično povezani
- **zaokroženo** = tvori vsebinsko in oblikovno celoto

VLOGE BESEDIL:

- **IZRAZNA:**
  - okoliščine => čas, kraj, sporočevalec, naslovnik (1.os.besedilo)
  - zahvale, voščila, opravičila, zasebni dnevniki, pisma,...
- **VPLIVANJSKA:**
  - namen => vplivati na naslovnika in njegovo ravnanje
  - velelnik
- **PREDSTAVITVENA:**
  - predmetnost
  - samo lastnosti
- **METAJEZIKOVNA:**
  - info. O danem besedilu
  - slovarji, učbeniki
- **GOVORNOSTIKOVNA:**
  - kako navezati stik?
- **LEPOTNA:**
  - umetnostna besedila

VRSTE BESEDIL:

- **UMETNOSTNA:**
  - govori o domišljijem svetu (nepreverljivi podatki)
  - ni praktičnega pomena
  - lepota vloga je zelo pomembna
- **NEUMETNOSTNA:**
  - govori o resničnem svetu (preverljivi podatki)
  - praktičen namen
  - lepota vloga je podrejena
- **GOVORJENA:**
  - neknjižni jezik
  - mašila, napake
- **ZAPISANA:**
  - knjižni jezik
  - ni napak, mašil
- **ENOGOVORNA:**
  - ne predvidevajo odgovora
- **DVOGOVORNA:**
  - **pobudna:** sporočevalec pričakuje odziv
  - **odzivna:** sporočevalec se odzove na kakšno besedilo svojega naslovnika
  - **p+o:** intervju - čisto dvogovorno
- **SUBJEKTIVNA:**
  - sporočevalec izrazi svoje mnenje (kritika,...)
- **OBJEKTIVNA:**
  - sporočevalec podaja samo gole podatke o predmetnosti (preverljivi podatki)
- **ZASEBNA:**
  - namenjena posamezniku ali manjši skupini
- **JAVNA:**
  - namenjena množici (časopisi, revije, oglasne deske)
- **URADNA:**
  - sporočevalec in naslovnik nista v enakovrednem razmerju
  - vikanje, uradni nagovor, uradni zaključek
- **NEURADNA:**
  - sporočevalec in naslovnik sta si enakovredna

KOMU JE BESEDILO NAMENJENO

- **PRAKTIČNOSPORA ZUMEVALNA:**
  - neuradna+zasebna+subjektivna+govorna =>posamezniku+enakovredno razmerje
- **URADOVALNA:**
  - uradna+zasebna+objektivna => posamezniku+neenakovredno razmerje
- **STROKOVNA:**
  - namenjeno ožji javnosti
- **PUBLICISTIČNA:**
  - namenjeno širši javnosti

GLEDE NA NAMEN

- **PRIKAZOVALNA:**
  - predstavitev osebe, kraja, novica, sporočilo, obvestilo, izvid,...
- **ZAGOTOVLJALNA:**
  - obljuba, grožnja, prisega, naročilnica, prijavnica, pogodba,...
- **VREDNOTENJSKA:**
  - kritika, komentar, pohvala,...
- **ČUSTVENA:**
  - nekrolog, ljubezensko pismo,...
- **POZIVNA:**
  - prošnja, ukaz, nasvet, prepoved, zapoved,...
- **POIZVEDOVALNA:**
  - vprašanje, anketa,...
- **POVEZOVALNA:**
  - pozdrav, zahvala, voščilo, čestitka, sožalje,...
- **IZVRŠILNA:**
  - krst, oporoka, sodba, odpoved,...

GLEDE NA TEMO

- **OBVEŠČEVALNA:**
  - obvestilo, osmrtnica, spored, vozni red,...
- **OPISOVALNA:**
  - navodila, recept, opis postopka, predmeta,...
- **PRIPOVEDOVALNA:**
  - nekoč..., enkrat... => dogodek v preteklosti
- **RAZLAGALNA:**
  - razlaganje pojmov, ipd. => učbeniki, slovarji,...
- **UTEMELJEVALNA:**
  - zakaj?

GLASOSLOVJE:

- naglaševanje: krativec \, ostrivec /, strešica (široki e,o) **Λ**
- NENAGLASNICE:
navadni predlogi, enozložni, pomožni glagoli, osebni zaimki v naslonski obliki (me, mi, te, ti...)

SAMOGLASNIKI:

a = kap, e = lep, široki e = rep, i = nit, o = most, široki o = okno, u = kruh, polglasnik = pes

SOGLASNIKI:

• ZVOČNIKI:

MLiNaRJeV

- variante črke V:
na koncu besede (cev, siv,...): **[v̥]**
pred samogl. (siva, Sava, Vasja,...): **[v]**
pred sogl.+za samogl. (sivka, Pivka,...): **[v̥]**
pred sogl.+za sogl. (vzeti, krvnička, vsak...): **[w], [m]**
- variante črke L:
lovec, gasilec,...: **[l]**
polž, poslušalci, čoln,...: **[v̥]**
posebnost: **[l]** = stvar, **[v̥]** = oseba

• NEZVOČNIKI:

- **zveneči:**
BuDa ZaŽGe DŽamijo
- **nezvoneči:**
Ta SuHi ŠKaFeC PuŠČa